

Fältvilt i fokus

Viltvård för fältvilt och ett rikare landskap

Poul-Erik Jensen

Svenska Jägareförbundet

Fältviltet i fokus

Det effektiva jordbruket och den intensiva markanvändningen har bidragit till en mångfaldskris i Västeuropas jordbrukslandskap. Många arter av fåglar såväl som av däggdjur, men även växter, minskar drastisk i numerär och utbredning och för en del arter är tillståndet kritiskt.

För jägaren innebär det naturligtvis mindre vilt att jaga, men i ett större sammanhang handlar det om oersättliga förluster som alla i samhället drabbas av.

Trenden måste vändas så att landskapet åter berikas och mångfalden återskapas.

Rätt bedriven viltvård utgör ett värdefullt bidrag till biodiversiteten och kan ge gynnsamma effekter även för övrig flora och fauna i jordbruksmarker. Gulsparvar, lärkor och olika sångare får du på köpet liksom fjärilar och en mer varierad flora.

Viktigt för allt vilt

För att få bästa resultat krävs att man satsar parallellt på flera olika typer av viltvårdsinsatser:

- Fodertillgången ska vara tryggad året runt
- Det måste finnas skydd även under vintern
- Det ska alltid finnas tillgång till vatten
- Predatorer bör kontrolleras i rimlig utsträckning

Planera viltvården

Planering och samverkan mellan jaktens och jordbruksdriftens intressen är oftast nödvändigt. För att uppnå bästa effekt av viltvårdsarbetet bör samplanering ske med den växtodlingsplan som finns för marken. Följande underlag kan krävas för en plan som fungerar tillsammans med jordbruksintressena:

- Inventering av markernas viltförekomst
- Dokumentation av planerade åtgärder
- Karta
- Växtodlingsplan
- Skogsbruksplan
- Kostnads kalkyl
- Beräknade vinster
- Genomförande- och skötselplan
- Möjligheter till samverkan mellan jordbruksdrift och jakt
- Planerad samverkan över gränserna

Lönsam viltförvaltning

Att investera i mångfald är inte bara intressant för ägare och brukare. Här finns även ett samhällsintresse. Av den anledningen finns det olika stödformer att tillgå för restaurering, åter- och nyskapande av landskapselement och viltmiljöer.

Genom eget intresse, planering och nyttjande av de miljöstöd som finns att tillgå för lantbruket går det att genomföra en hel del mångfaldsåtgärder på en jordbruksfastighet.

Marker med mångfald är oftast bra jaktmarker som ger högre avkastning, både i form av högre jaktarrende och större jaktligt utbyte, jämfört med marker där mångfald och individrikedom saknas.

Viltvård skapar mångfald!

Aktivt viltvårdsarbete gynnar även det icke jaktbara viltet.

För att uppnå bästa effekt av viltvårdsarbetet krävs att jägare och brukare samarbetar vid planeringen av viltvårdsåtgärder och andra insatser för ökad mångfald i åkerlandskapet.

Vilka jordbruksgrödor och brukningsmetoder man väljer påverkar viltet och viltvårdsarbetet i hög grad.

Viltvårdsarbetet är en viktig del av naturvårdsarbetet och syftar till:

- att bevara en artrik fauna
- att hålla viltbestånden på en lämplig nivå med hänsyn till övriga intressen
- att främja tillgången på jaktbart vilt

Viltbiotoper och mångfaldsåtgärder skapas genom:

- anläggning av viltanpassad träda
- utformning av skyddszoner utmed vattendrag
- skapande av viltåkrar/gröna stråk på lämpliga platser i åkerlandskapet
- anläggande av skalbaggsåsar (beetle banks) i fälten
- skapande av upptorkningszoner i anslutning till kantzoner och bryn
- nyplantering och återskapande av viltremiser och bryn
- ny- och återskapande av våtmarker, vattendrag och öppna diken i landskapet
- viltanpassning av jordbruksdriften
- röjning och huggning i gamla förväxta viltremiser och bryn
- sparande av gammal ved och rishögar
- utplacering av halmbalar i landskapet för humlor, vildbin och andra insekter
- kontroll av predatorer i begränsande syfte

Fem faktorer för framgång

1. Häckningsbiotoper

För rapphöns och fasaner krävs områden/ytor som utgör lämpliga häckningsmiljöer. De är olika för respektive art. För rapphönsen krävs avgränsningar i landskapet som till exempel gräsremсор, beetle banks, stenvmurar/gärdesgårdar eller häckar. Området bör även vara fattigt på träd från vilka rovfåglar kan hålla utkik.

Fasanerna kräver i viss mån detsamma men häckar också på platser med ris och höga örter där de kan gömma sina reden.

Biotoper som lämpar sig för fältfåglarna ökar också möjligheterna för fältharnas ungar att klara sig.

2. Kyckling- och yngelbiotoper

När fältfågelkycklingarna kläckts måste det i närområdet finnas proteinrika insekter som exempelvis bladlöss. De första tre-fyra levnadsveckorna äter kycklingarna nästan uteslutande insekter. Det gör dem indirekt beroende av en flora som lämpliga insekter kan leva i. Harungarna diar mamman den första tiden, men efter ett tag behöver de gräs och näringsrika örter för att överleva.

Kvarstående fjolårsgräs behövs för att ge ungarna skydd, och om vintern nyttjas det av hararna för skydd mot dåligt väder och predatorer. I en yngelbiotop måste det också finnas öppna upptorkningszoner där fältfågelkycklingar och harungar har möjlighet att torka efter morgondagg och regnskurar.

3. Vinter- och skyddsbiotoper

För att de jordbruksanknutna viltarterna ska överleva vinterns alla hot och prövningar är det viktigt att det finns områden som ger skydd mot väder, vind och predatorer, till exempel täta buskage och bryn med inslag av vintergrönt, samt långt, torrt och tätt gräs.

4. Stödutfodring

När man beslutar om stödutfodring över vintern tar man på sig ett stort ansvar. Fodersäsongen varar cirka ett halvt år. Under hela denna tid måste man hålla med lämpligt foder, regelbunden tillsyn och kontinuerlig påfyllning.

I samband med planering av viltutfodring bör man tänka på följande:

- Vilka arter som ska gynnas
- Planering av foderinsatserna
- Val av rätt plats för stödutfodringen
- Att utfodringen måste ske utan avbrott över höst, vinter och vår
- Att utfodring ger fler överlevande individer
- Att utfodring ger bättre avelsdjur
- Att utfodring bidrar till att hålla viltet ”hemma”
- Att utfodring inte får ske för att locka vilt från annans jaktmark

För att göra en fältfågelfoderplats attraktiv kan det vara bra om där finns halm eller grus i anslutning till foderautomaten. Eventuellt kan man fodra under ett fodertak.

5. Predatorkontroll

Rovdjurs och kråkfåglars predation har stor betydelse för fältviltet och fågellivet i jordbrukslandskapet, för både jaktbara och icke jaktbara arter.

Predationen är ofta en begränsande faktor för fältviltet och kan vara ett direkt hot mot skyddsvärda arter.

Är det lönt att bedriva jakt på och utöva kontroll av predatorerna? Studier har gjorts som entydigt talar för predatorkontrollens betydelse som en viktig åtgärd i viltvårdsarbetet om man vill ha mer vilt i markerna. Kontrollen av predatorerna gynnar också många icke jaktbara arter. Den kan utövas på flera olika sätt:

- Vinterjakt på kråkor och skator
- Sträckjakt på kråkor
- Fällfångst på våren av lokala kråkor och skator
- Vak- och vaktjakt på räv och grävling
- Tryckjakt på räv
- Lockjakt på räv
- Grytjakt på räv och grävling
- Jakt efter räv med drivande hund
- Fällfångst av räv, grävling, mård, iller och mink

Klövilt i odlingslandskapet

I områden med täta klövviltsstammar kan dessa ödelägga häcknings- och kycklingbiotoper samt utfodringsplatser. Det gäller särskilt vildsvin, men även dovvilt.

Täta stammar av vildsvin och hjortvilt kan göra det nödvändigt att hägna in känsliga områden eller att klövviltet utsätts för regelbundna störningar.

Ordning och reda genom årlig inventering

För att få en bra översikt och kunna följa utvecklingen av populationerna och biotoperna bör åtgärder och inventeringar noteras.

- Lägg in alla häcknings- och kycklingbiotoper på karta och numrera dem.
- Inventera rapphönspar på våren och kullar på hösten, lägg in på karta.
- Inventera ropande fasantuppar på våren och kullar på hösten, lägg in på karta.
- Inventera antalet harar per fält t.ex. genom linjeinventering

En rik och varierad natur och ett rikt odlingslandskap ger både fina naturupplevelser och goda möjligheter till jakt. Genom enkla viltvårdsåtgärder kan man skapa fina biotoper som är till glädje för alla, oavsett av vilken anledning man vistas i naturen!

Du hittar fler praktiska råd som är omsättningsbara ute i markerna på www.jagareforbundet.se/viltvard eller www.gwct.org.uk

Projektgrupp: Poul-Erik Jensen, AgroJakt och Fredrik Jönsson, Svenska Jägareförbundet

Författare: Poul-Erik Jensen – www.agrojakt.se

Textredigering: Naturredaktionen, Sten Christoffersson

Fakta granskning: Carl von Essen

Foto: Poul-Erik Jensen

Layout: Foto & Webb Stina Deurell

AGRO
JAKT

Svenska Jägareförbundet

© 2016 Jägareförbundet Skåne

”Viltvård för fåltvilt och ett rikare landskap”

